

“Vilka söker upp äldre?”

En sammanfattning av verksamhetstillsyn avseende uppsökande verksamhet för äldre i Västmanlands län år 2005

Förord

I 3 kap 1 § Socialtjänstlagen (SoL) framgår det att till socialnämndens uppgifter hör att informera om socialtjänsten i kommunen samt genom uppsökande verksamhet och på annat sätt främja förutsättningar för goda levnadsförhållanden. Vidare framgår det att socialnämnden skall i den uppsökande verksamheten upplysa om socialtjänsten och erbjuda grupper och enskilda sin hjälp.

I Länsstyrelsens tillsyn inom äldreomsorgen har det framkommit att enskilda som är i kontakt med äldreomsorgen generellt sett är dåligt informerade om socialtjänstens verksamhet för äldre samt möjligheten till att få hjälp och stöd från kommunens äldreomsorg. Det har även framkommit att informationen om de enskildas rättigheter enligt socialtjänstlagen generellt sett är bristfällig.

För att granska om länets kommuner bedriver uppsökande verksamhet inom äldreomsorgen har en enkät skickats ut till länets samtliga kommuner och kommundelar. Enkäten besvarades av samtliga kommuner och kommundelar, totalt 13 stycken.

Resultatet av Länsstyrelsens granskning visar att åtta kommuner/kommundelar i Västmanland bedriver uppsökande verksamhet. Hur och för vilken åldersgrupp de bedriver uppsökande verksamhet varierar.

Monica Hjertqvist
Äldreskyddsombud

Innehållsförteckning

Bakgrund	3
Resultat	3
Länsstyrelsens kommentar	5

Bakgrund

Sedan 2003 har äldreskyddsombuden vid Länsstyrelsen i Västmanland förstärkt tillsynen inom äldreomsorgen. Det har framkommit vid flertalet verksamhetstillsyner att enskilda som är i kontakt med äldreomsorgen generellt sett är dåligt informerade om socialtjänstens verksamhet för äldre samt möjligheten till att få hjälp och stöd från kommunens äldreomsorg. Det har även framkommit att informationen om de enskildas rättigheter enligt Socialtjänstslagen generellt sett är bristfällig.

Länsstyrelsen har på eget initiativ genomfört en länsövergripande verksamhetstillsyn gällande uppsökande verksamhet inom äldreomsorgen. Länsstyrelsen vill med verksamhetstillsynen granska om kommunerna bedriver uppsökande verksamhet inom äldreomsorgen.

Länsstyrelsen skickade en enkät till samtliga kommuner och kommundelar i Västmanland, totalt 13 stycken. Enkäten riktade sig till äldreomsorgen och hade sex frågor, det fanns även möjlighet att skriva övrig upplysning gällande uppsökande verksamhet. Samtliga kommuner/kommundelar har svarat. Resultatet av uppföljningen sammanställs i denna rapport och återförs till respektive socialnämnd. Vid brister gällande uppsökande verksamhet inom äldreomsorgen öppnas ett ärende för respektive kommun.

Resultat

Bedrivs uppsökande verksamhet inom äldreomsorgen?

<u>Bedriver</u>	<u>Bedriver inte</u>
Arboga	Fagersta
Hallstahammar	Kolsva
Heby	Kungsör
Norberg	Köping
Sala ¹	Sala
Skinnskatteberg	Surahammar
Skultuna	
Västerås	

Finns skriftliga riktlinjer/rutiner/handlingsplan gällande uppsökande verksamhet?

Tre av de sju kommuner/kommundelar som bedriver uppsökande verksamhet har riktlinjer/rutiner/handlingsplan gällande uppsökande verksamhet, Hallstahammar, Norberg samt Skultuna. Arboga kommun har ett frågeformulär/checklista/dokumentation.

För vilken målgrupp bedrivs uppsökande verksamhet?

Det varierar mellan kommunerna/kommundelarna för vilken målgrupp de bedriver uppsökande verksamhet. Den gemensamma nämnaren är ålderspensionärer. Arboga och Hallstahammar vänder sig till personer som är 75 år eller äldre. Arboga, vänder sig till alla i den målgruppen medan Hallstahammar vänder sig till dem som ej har någon hemtjänst förutom serviceinsatser trygghetslarm eller färdtjänst. Norberg vänder sig till alla som under innevarande år fyller 75 år men även till de personer som socialtjänsten får någon signal om från till exempel anhöriga, grannar eller primärvården. Norberg uppger att de

---

¹ Sala kommun har i projektform under åren 2002-2004 bedrivit uppsökande verksamhet men under innevarande år har det inte skett någon uppsökande verksamhet

även har informationsbroschyrer som finns att tillgå i kommunhusets entré och hos familjeläkarenheten. Heby vänder sig till alla som under innevarande år fyller 80 år och som inte har några insatser från kommunen. Även Skultuna vänder sig till alla personer som är 80 år och äldre. Västerås vänder sig till personer över 65 år utifrån geografiska områden. Västerås uppger även att olika verksamheter inom äldreomsorgen som till exempel anhörig-stödjare, hemtjänst, myndighetsutövare och mötesplatser bedriver uppsökande verksamhet. Dock anger de inte för vilken målgrupp. Skinnskatteberg uppger ingen ålder utan att mål-grupperna är pensionärer, personer med funktionshinder samt personer med demens-diagnos/problem. Sala uppger ingen målgrupp på enkäten men i förslaget inför 2006 anger de personer som är 75 år samt även personer som fyllt 80 år.

Hur ofta sker uppsökande verksamhet?

Arboga uppger att de kommer att fortsätta sin satsning på uppsökande verksamhet samt att det kommer att ingå i det dagliga arbetet. I Hallstahammar är det under åren 2004 till 2007 som de bedriver uppsökande verksamhet och de började med de personer som är äldst. Skultuna bedriver sin uppsökande verksamhet vart tredje år, senast 2005. I Västerås sker den uppsökande verksamheten en gång per år till gruppen 65-åringar. Den övriga uppsökande verksamheten i Västerås varierar utifrån verksamhet. I Skinnskatteberg går det regelbundet ut information till medborgarna. För funktionshindrade och pensionärer sker den uppsökande verksamheten omedelbart när behov uppstått och kontakt tagits. Skinnskatteberg uppger att för personer med demensdiagnos/problem sker den uppsökande verksamheten efter överenskommelse. Heby uppger inte hur ofta den uppsökande verksamheten sker. I Norberg sker den uppsökande verksamheten en gång per år till de personer som fyller 75 år, men även kontinuerligt till de personer som söker hjälp eller när socialtjänsten får signal om hjälpbehövande.

Finns det några förbättringsbehov gällande den uppsökande verksamheten?

Arboga uppger att deras uppsökande verksamhet skall följas upp och att de planerar ytterligare hembesök. Norberg anger som förbättringsområde att det bästa vore om den uppsökande verksamheten bestod av hembesök till alla personer som till exempel fyller 80 år men biståndshandläggarnas resurser räcker inte till det. Skultuna uppger att ett förbättrings-område vore information till anhöriga. Skinnskatteberg anger i sitt svar att verksamheten alltid kan utvecklas och bli bättre, som exempel att annonsera i ett informationsblad som går ut till samtliga hushåll i kommunen. I Västerås är ett förbättringsområde framtagande av en kvalitetsplan under 2006. Där skall bland annat målgrupp, metoder, tidplaner och begränsningar finnas med.

Om kommunen ej bedriver uppsökande verksamhet, vilken planering har socialnämnden för att fullfölja Socialtjänstlagens intentioner gällande uppsökande verksamhet?

Fagersta och Kungör som idag inte bedriver någon uppsökande verksamhet uppger att de har för avsikt att under år 2006 påbörja arbetet med uppsökande verksamhet. Däremot ger inte de tre övriga kommuner/kommundelar som inte bedriver uppsökande verksamhet, Kolsva, Köping och Surahammar, något svar på vilken planering de har för att fullfölja Socialtjänstlagens intentioner. Sala kommun som under år 2005 ej arbetat aktivt med frågan har för avsikt att nästkommande år genomföra uppsökande verksamhet.

Övrigt

Arboga har förebyggande hembesök, Senior +, för alla som under innevarande år fyller 75 år. Ett syfte är att för Socialnämnden få en bild av hur situationen är för de äldre i Arboga. Heby bedriver ett projekt tillsammans med landstinget. Skinnskatteberg uppger att kommunen är ett litet samhälle där ”alla känner alla”. Socialtjänsten vet att informationen om deras insatser för äldre personer når ut och att medborgarna vet var socialtjänsten finns. Skinnskatteberg uppger även att de får snabb och kontinuerlig information om medborgarnas behov och önskemål genom familjeläkare, handikapp- och pensionärsorganisationer samt enskilda personer. Surahammar uppger att de har ett nära samarbete med familjeläkarna och att i en liten kommun som Surahammar är kännedomen ganska god (om de äldre personerna som bor i kommunen och deras behov, Länsstyrelsens tolkning av enkätsvaret). Surahammar uppger även att en mer systematisk uppföljning är ännu bara på diskussionsstadiet.

Länsstyrelsens kommentar

Länsstyrelsens utgångspunkter:

I 3 kap 1 § SoL framgår det att till socialnämndens uppgifter hör att

- informera som socialtjänsten i kommunen
- genom uppsökande verksamhet och på annat sätt främja förutsättningar för goda levnadsförhållanden

Vidare framgår det att socialnämnden skall i den uppsökande verksamheten upplysa om socialtjänsten och erbjuda grupper och enskilda sin hjälp.

I 5 kap 6 § SoL framgår det att socialnämnden skall göra sig väl förtrogen med levnadsförhållandena i kommunen för äldre människor samt i sin uppsökande verksamhet upplysa om socialtjänstens verksamhet på detta område.

I regeringens proposition 1996/97:124 framgår det att information har flera syften, bland annat att den skall nå breda grupper. Vidare framgår det att äldre och deras anhöriga skall informeras om verksamheter som socialtjänsten bedriver i syfte att ge vård och omvårdnad. Information om enskildas rättigheter enligt Socialtjänstlagen är också en angelägen uppgift för socialtjänsten. Regeringen vill särskilt betona vikten av att information om biståndsätten riktas både till all-mänhet, andra myndigheter och till olika intresseorganisationer. Informationsskyldigheten bör ingå som en naturlig del i det sociala arbetet på både samhälls-, grupp- och individnivå.

I Socialstyrelsens allmänna råd SOSFS 1998:8 (S) framgår det att för att utveckla och säkerställa de krav på god kvalitet som ställs i 3 kap 3 § Socialtjänstlagen bör all omsorg om äldre omfattas av system för planering, utförande, uppföljning och utveckling av kvaliteten i verksamheten. Kvalitetssystemet bör bland annat säkerställa att det ges information om omsorgens innehåll så att den enskilde och dennes ställföreträdare kan hävda sina rättigheter.

Länsstyrelsens sammanställning visar att fem kommuner/kommundelar i länet inte bedriver någon uppsökande verksamhet. Länsstyrelsen vill påtala vikten av att kommunerna bedriver en uppsökande verksamhet i enlighet med vad som föreskrivs i Socialtjänstlagen.

Det är angeläget att kommunerna utformar en allsidig och heltäckande information om vilka tjänster som kan erbjudas äldre människor. Syftet med informationen skall vara att ge äldre människor kunskaper om rättigheter och skyldigheter. För att sprida information om socialtjänstens verksamhet är det viktigt att informationen är lättillgänglig och har en

utformning som är lätt att förstå. Information kan ske på många sätt, till exempel i det dagliga mötet, skriftlig information, personliga besök eller annonsering i olika media.

Den uppsökande verksamheten är av grundläggande betydelse för att kommunen skall få kännedom om enskilda människors behov av stöd och service. Genom att på ett strukturerat sätt samla in information om äldres resurser, behov och önskemål får kommunen ett underlag för sin planering av framtida insatser. Det är därför angeläget att de kommuner som inte bedriver någon sådan verksamhet snarast vidtar åtgärder för att rätta till bristerna.

Länsstyrelsen anser att det är viktigt att det finns rutiner för olika typer av aktiviteter/insatser inom äldreomsorgen. Rutinerna bör överensstämma med de mål som är uppställda för verksamheten.

Länsstyrelsen anser det inte tillräckligt att uppsökande verksamhet genomförs när ett behov uppstår hos någon enskild. Det kan inte heller anses tillräckligt att hänvisa till att kommun-en är så lite så kännedom är god eller ”alla känner alla”.

Länsstyrelsen kan konstatera att kommunerna/kommundelarna har kommit olika långt i sin uppsökande verksamhet. Länsstyrelsen anser att det är angeläget att detta arbete fortgår och utvecklas.

Ingår i Länsstyrelsen rapportserie
ISSN 0284 - 8813

Har du frågor, önskar fler exemplar m m, kontakta
Länsstyrelsen i Västmanlands län, 721 86 Västerås
Tel 021-19 50 00 | Fax 021-19 51 35 | E-post lansstyrelsen@u.lst.se